

ВІДГУК РЕЦЕНЗЕНТА**Ковальної Марії Миколаївни,**

кандидата мистецтвознавства, доцента, завідувача кафедри станкового живопису Харківської державної академії дизайну і мистецтв,

на дисертацію **Ван Шутін**

«ГЕНДЕРНА ПРОБЛЕМАТИКА СУЧАСНОГО КИТАЙСЬКОГО ЖИВОПИСУ: ВІД ЖІНОЧОЇ ТЕМИ ДО ЖІНОЧОГО МИСТЕЦТВА»,

подану на здобуття наукового ступеня Доктора філософії (Ph.D)

за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Ступінь актуальності теми дослідження.

Дисертація Ван Шутін присвячена актуальній проблемі дослідження жіночого живопису у контексті образотворчого мистецтва Китаю ХХ – початку ХХІ ст. Авторка розглядає його як порівняно новітній художній феномен, який ствердився у китайському дискурсі про мистецтво тільки у період з кінця ХХ ст. У подальшому актуальність цього феномену була пов'язана із загальною трансформацією художнього процесу в КНР, а також зі змінами в соціокультурних характеристиках китайського суспільства. Звертає на себе увагу те, що з точки зору Ван Шутін, живопис жінок є актуальним художнім явищем, яке віддзеркалює складний процес модернізації китайського суспільства у ХХ – ХХІ ст.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні положення дисертації, які винесені на захист, є обґрунтованими. Висновки та рекомендації дисертації здобуті внаслідок проведеного аналізу. Формально-логічний зв'язок між поставленими завданнями та метою дослідженнями, а також запропонованими загальними висновками є сталим, послідовним та не є сумнівним. Таким чином, текст

дисертацію показує, що Ван Шутін вдалося сформуванати системне, цілісне та обґрунтоване з наукової позиції дослідженням, що аналізує феномен жіночого живопису в образотворчому мистецтві Китаю ХХ – початку ХХІ ст.

Достовірність і новизна отриманих результатів.

Текст дисертації засвідчує, що на основі аналізу широкого кола джерел та літератури (201 поз., із загального числа джерел 136 – китайськомовні) Ван Шутін вдалося визначити періодизацію розвитку жіночого живопису в образотворчому мистецтві Китаю ХХ – початку ХХІ ст., проаналізувати еволюцію гендерних художніх стереотипів від локальної жіночої теми на початку ХХ ст. до повноцінного феномену жіночого мистецтва на початку ХХІ ст. Має значення, на думку рецензентки, здійснене узагальнення жанрових особливості жіночого живопису, на основі чого дисертанткою запропоновано типологізацію сюжетно-тематичного репертуару та аналіз художньо-образних аспектів живопису.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні положення роботи Ван Шутін оприлюднені у чотирьох наукових публікаціях, що вийшли у фахових виданнях, затверджених МОН України. Дві публікації з них одноосібні, а решта написана у співавторстві з Є. Котляром. Безпосередньо Ван Шутін, як автору належить збір матеріалу та аналіз мистецьких творів. Також певні результати були представлені на трьох Всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях та опубліковано у вигляді тез. В цілому основні результати роботи повністю висвітлені у наукових публікаціях у відповідності до вимог «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44).

Практичне значення результатів дослідження.

Практичне значення одержаних результатів виявляє себе у можливостях використання основних положень та матеріалів дослідження у навчально-педагогічній та творчій роботі. Матеріали і результати роботи будуть в нагоді для створення різних колективних проєктів у галузі сходознавства, їх можна використати для створення виставок, складання художніх альбомів та видання монографій. Виходячи за вузький науковий контекст теми і навіть галузі, результати роботи можуть долучатися до будь-яких практичних міждисциплінарних проєктів з гендерної проблематики та слугувати важливою базою відповідних практичних заходів: майстер-класів, спецкурсів, арт-терапевтичних практик тощо.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, переліку використаних джерел і додатків (альбому ілюстрацій).

У *першому розділі* в якості об'єкту аналізу виступають наукові студії українських, китайських та європейських дослідників кінця XX – початку XXI ст. Дисертанткою на основі проаналізованих історіографічних джерел визначаються етапи в загальному розвитку проблеми. Увагу рецензентки привернув четвертий етап, що пов'язаний із критичним переосмисленням накопиченого дослідницького досвіду та визнанням універсальності художньої мови живопису жінок, яка існує за межами локальної гендерної репрезентації (2010-ті – 2020-ті роки). Вважаємо, що визначення цього періоду, як окремої складової сучасної історіографії проблеми є доцільним та посилює значення аналізу мистецтвознавчого контексту винесеної у заголовок проблематики.

У *другому розділі* основна увага приділена дослідженню становлення першого покоління модернізму в китайському живописі через призму феномену жіночого мистецтва. Дисертантка показує, як генерація жінок-

художниць, творчий злет яких припав на 1920-х – 1940-х рр., розглядається китайськими та західними дослідниками в якості виразників метафоричного покоління «пропалих безвісти», що одночасно стосується їхнього місця в загальній історії живопису, а також відчуження у гендерному контексті.

Ознакою важливості та впливу цього покоління Ван Шутін вважає своєрідність тематичного та жанрового репертуару, в рамках чого особлива роль образної репрезентації спонукала художниць до більш активної роботи в жанрі автопортрету та сформувала нову жанрову форму «прихованого» автопортрету (зокрема, у творчості Пань Юліан, Сун Дуочі).

У *третьому розділі* дисертантка здійснює визначення та аналіз етапів становлення та розвитку жіночого живопису. В методологічному сенсі, Ван Шутін спирається на теорію художніх поколінь, яка для сучасного образотворчого мистецтва Китаю є визнаним інструментом історико-хронологічної репрезентації. Дисертантка послідовно розглядає («покоління старших» (1950-х – 1970-х рр.), «освіченої молоді» (кін. 1970-х – поч. 1980-х рр.), «генерацію нових» (1990-ті – 2000-ні рр.) та сучасний етап 2000-х – 2020-х рр. У контексті кожного етапу дається вичерпна характеристика ролі та місця жіночого живопису, приділяється увага його потенційному та дійсному впливу на мейнстримні характеристики того чи іншого етапу.

Рецензентка вважає за необхідне звернути увагу на висновки щодо періоду 1990-ті – 2000-ні рр., який Ван Шутін вважає одним з ключових у становленні самого феномену. Як показано у тексті дисертації, зусиллями «генерації нових» живопис жінок було повернуто до художнього літопису, що актуалізувало переосмислення естетики модернізму та суттєво розширило художньо-образні межі живопису.

У *четвертому розділі* дисертанткою аналізується сюжетно-тематичний та художньо-образний репертуар жіночого мистецтва. На прикладі дослідження творчості його представниць Ван Шутін показує, що жіноча художня культура, навіть за умови її соціальної маргіналізованості або невизнання її статусу, існувала та розвивалась упродовж тривалого часу. Це

дозволило сформувати особливу художню ідентичність, яка визначалась рамками гендерної презентації, спиралась на своєрідні внутрішні норми (наприклад, «будуарного» живопису), а також функціонувала у формі локальної «жіночої» художньої мови.

У розділі підкреслюється, що жанрова своєрідність жіночого живопису пов'язана із особливостями репрезентації кожного окремого жанру, а також з його роллю та місцем у парадигмі китайського мистецтва. Зокрема, винятково важливе значення для становлення та динаміки розвитку феномену жіночого живопису набув автопортрет, жанр ню, сюжетно-тематичний жанр та натюрморт.

Дисертація завершується змістовними **висновками**, які узагальнюють результати дослідження та відповідають визначеним позиціям наукової новизни, меті та завданням дисертації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Рецензентка звертає увагу на те, що як будь-яка кваліфікаційна робота, дисертація Ван Шутін не позбавлена зауважень та дискусійних моментів, які вимагають окремого обговорення.

1. Як показує Ван Шутін у тексті дослідження, як художній феномен жіночий живопис охоплює широке коло тем, стильових напрямків та проявляє себе у багатьох тенденціях розвитку китайського образотворчого мистецтва. Проте *за межами аналізу дисертантки лишився традиційний китайський живопис гохуа*. З точки зору рецензентки, він має потенціал для виявлення ціннісних, художніх та символічних аспектів, що так чи інакше перетинаються із жіночим живописом.

2. Окремі особливості авторського оформлення наукового апарату дослідження могли бути використані більш раціонально. Так, *відсутність у загальних висновках прізвищ китайських художниць* дещо ускладнює сприйняття авторської інтерпретації результатів.

3. Щодо дискусійного статусу певних положень зазначимо, що рецензентка звернула увагу певна категоричність висновків дисертантки у питанні локалізації жіночого живопису як гендерноактивного феномену. Якщо роль жінки у суспільстві – жінки як такої, не обов'язково художниці – змінювалась упродовж усього ХХ ст., то художні практики не могли не бути соціально актуалізованими. Гендерні контексті проникали у плетиво художнього символізму, ставали формами вираженого відношення до змін, часто ознаками прихованого або відвертого спротиву. Авторка не пише, чи стосувалося це усіх без винятку жінок, які працювали у художньому просторі Китаю. Тому, на наш погляд, здається важливим актуалізувати і пояснити, *чи може бути будь-яка жінка-художниця за визначенням учасницею жіночого мистецтва*. Здається, що цього матеріалу бракує. Також було б корисно прописати (якщо вони потрібні) *важливі для такої кваліфікації умови, що ідентифікують образність, сюжетну спрямованість, можливо, техніки та прийоми, як гендерно виражені*.

4. Також робота виграла б від додавання додатку словника імен та стислих біографій мисткинь. Цей матеріал був би надзвичайно цінним як науковий апарат для даної роботи, а також як новий систематизований контент для розвитку українського сходознавства.

Наголосимо на тому, що висловленні дискусійні міркування є суб'єктивною позицією рецензентки та жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від роботи.

Висновок про дисертаційну роботу.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження здобувачки ступеня доктора філософії Ван Шутін «*Гендерна проблематика сучасного китайського живопису: від жіночої теми до жіночого мистецтва*», виконане на високому рівні із дотриманням принципів академічної доброчесності. Робота є повноцінним самостійним і завершеним науковим дослідженням, у якому отримані науково обґрунтовані результати. Дисертаційна робота повністю

відповідає науковому профілю спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненням від 19.05.2023 № 502) і Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 року №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022).

На підставі вищезазначеного, за висновком рецензента здобувачка Ван Шутін заслуговує **на присудження наукового ступеня Доктора філософії (Ph.D)** за спеціальністю 023 – *Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація*

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувачка кафедри живопису
Харківської державної академії
дизайну і мистецтв

Марія КОВАЛЬОВА

М.П. « 15 » січня 2025 р.